

การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่องรามเกียรติ์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม)

Development of Programmed Instructional Associated with Cartoon Illustrations on “Ramayana” for Mathayomsuksa 2 Students of Mahasarakham University Demonstration School (Secondary)

รมย์ธีรา ศิริพงษ์วรกุล¹

Romtheera Siriphongworakun¹

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่องรามเกียรติ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง “รามเกียรติ์” ตามเกณฑ์ 80/80 และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยบทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนจำนวน 40 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ คือ บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีประสิทธิผล

ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน นารายณ์ปราบหนทก มีประสิทธิภาพ 90.85/84.10 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ และนักเรียนมีประสิทธิผลทางการเรียนรู้ที่ระดับ .68

คำสำคัญ : บทเรียนสำเร็จรูป, การ์ตูน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

The purposes of this study were to development the Programmed Instructional Associated with Cartoon Illustrations on “Ramayana” in Thai language based on the 80/80 stadardized criteria and to study the learning achievements of Mathayomsuksa 2 Students after learning from Programmed Instructional Associated with Cartoon Illustrations. The sample group was 40 students in the first semester academic year 2013 at Mahasarakham University Demonstration School (Secondary). They were selected by purposive sampling. Research instrument wereprogrammed instructional associated with cartoon Illustrations, lesson plant and achievement tests. The data was analyzed by using percentage, mean, standard deviation and the effectiveness index.

Research revealed that the efficiency of the programmed instructional associated with cartoon Illustrations on “Ramayana” for learning Thai language was 90.85/84.10 efficient which was higher than the 80/80 criteria established and the learning achievement studying at .68.

Keywords : Programmed Instructional Associated, Cartoon, Learning Achievements

¹อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย, โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม), 0615641542, romtheera@gmail.com

¹Thai Department Teachers, Mahasarakham University Demonstration School (Secondary), 0615641542, romtheera@gmail.com

บทนำ

ภาษาถือเป็นระบบการสื่อสารของมนุษย์ที่เกิดจากความตกลงกันในสังคม (conventional) เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางสังคมที่ไม่ใช่เรื่องของสัญชาตญาณ และสามารถใช้อสื่อสารได้อย่างไม่จำกัดเรื่อง รวมทั้งเป็นตัวบ่งบอกเอกลักษณ์ ชาติพันธุ์ ชนชั้น เพศ วัยของผู้สนทนาได้อีกด้วย

ภาษาไทยจัดอยู่ในภาษาตระกูลไท (Tai) และมีโครงสร้างทางไวยากรณ์แบบคำโดดซึ่งมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ซึ่งเป็นสื่อที่แสดง ภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตทัศน์ โลกทัศน์ และสุนทรียภาพ โดยบันทึกไว้เป็นวรรณคดีและวรรณกรรมอันล้ำค่า ภาษาจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และ สืบสานให้คงอยู่คู่ชาติตลอดไป

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทยจึงกำหนดให้ภาษาไทยเป็นสาระหนึ่งของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวเป็นหลักสูตรแกนกลาง ฉะนั้นจึงต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยที่ถูกต้องและเหมาะสม รู้หลักและวิธีการใช้ ภาษา ตลอดจนการใช้ถ้อยคำต่างๆ ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยที่ผ่านมามีกระบวนการสอนที่เน้นเนื้อหาโดยมีครูเป็นศูนย์กลางที่แม้ว่านักเรียนอาจมีประสบการณ์ในการนำเนื้อหาด้านทฤษฎีที่เรียนมาไปใช้ในการแก้ปัญหา แต่นักเรียนยังมีโอกาสน้อยที่จะได้ประมวลความรู้ที่ได้จากครูเพื่อใช้วิเคราะห์สิ่งต่างๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543) กระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้สื่อเพื่อช่วยเสริมกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงหลายอย่างทำให้คนสามารถปรับปรุงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นทักษะทั้ง 4 ด้านคือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ทั้งนี้ทักษะที่สำคัญคือทักษะการอ่านที่ใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองวิธีหนึ่งซึ่งทุกคนสามารถที่จะปฏิบัติได้โดยไม่จำกัดสถานที่ เวลาและโอกาส

หลักสูตรจึงเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะในการอ่าน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำต่างๆ แปลความหมายให้ถูกต้อง หาคำตอบจากเรื่องที่อ่านเพื่อตีความหมาย เพื่อสรุปเรื่องราวต่างๆจากที่ได้อ่านไปแล้ว และเพื่อให้เห็นคุณค่าของการอ่าน ส่งเสริมการอ่านไปในทางที่ดี เช่น บทเพลง บทกลอน การ์ตูน คดีเตือนใจ หรือวรรณคดี เป็นต้น

วรรณคดีถือเป็นรูปแบบหนึ่งของภาษาแบบเรื่องเล่า ที่มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองที่เน้นเรื่องของภาษาวรรณศิลป์ ทั้งนี้วรรณคดีมักถูกนิยามว่าเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากอารมณ์และความคิดของมนุษย์ การศึกษาวรรณคดีจึงมิใช่เพียงแต่เรียนรู้ว่ามีอะไรบ้างแล้วจำแล้วบอกให้ได้ต่อไปเท่านั้น

แต่เป็นการพยายามเข้าถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นคือกวี โดยใช้ความรู้สึกนึกคิดของเราคือผู้อ่าน การวิเคราะห์ การตีความ และการประเมินค่าจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น (กฤษณา รัชมนณี. 2547 : 13)

ทั้งนี้วรรณคดีส่วนใหญ่มักถูกบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์ ในรูปแบบของร้อยกรองที่เน้นการบังคับทางฉันทลักษณ์และรูปแบบภาษาวรรณศิลป์ ปัจจุบันการอ่านหนังสือประเภทร้อยกรอง นับวันจะมีจำนวนน้อยลงเนื่องจากภาษาในการเล่าเรื่องที่เต็มไปด้วยศัพท์ยาก และการได้รับอิทธิพลวรรณกรรมจากตะวันตกมากขึ้น ทำให้การแต่งวรรณกรรมร้อยแก้วมีมากตามไปด้วย อีกทั้งครูในชั้นเรียนที่ยังขาดความชำนาญและขาดประสบการณ์ในการสอน ไม่เข้าใจในความเป็นวรรณคดีร้อยกรอง จึงทำให้เด็กไม่เข้าใจและขาดความสนใจที่จะอ่านบทร้อยกรอง ทั้งๆที่เป็นวรรณคดีอันทรงคุณค่าและเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นเรื่องยี่นยี่นความเป็นเอกลักษณ์ทางภาษาของชาติ จึงเป็นเรื่องน่าเสียดายที่วรรณคดีประเภทร้อยกรองมิได้อยู่ในความสนใจของเยาวชนเท่าที่ควร ดังที่ สมหมาย ทัดวงษ์ (2526 : 6) ได้กล่าวว่า โดยธรรมชาติเด็กมีนิสัยรัก ชื่นชม ในบท ร้อยกรอง เพราะในบทร้อยกรองนั้นมีเสียงสัมผัสคล้องจอง ฟังไพเราะ มีจังหวะที่เราใจ คล้ายเสียงดนตรี สามารถท่องจำได้และเด็ก ๆ จะได้ประสบการณ์จากร้อยกรองหลายทาง ทั้งความสนุกสนาน ครึกครื้น ความแปลกใหม่ บางครั้งร้อยกรองก็ช่วยกระตุ้นความคิดของเด็กอีกด้วย

เห็นได้ว่า การอ่านบทร้อยกรองให้น่าสนใจและไม่น่าเบื่อ นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนเองจะต้องมีความชำนาญและมีทักษะที่ช่วยในการถ่ายทอดสื่อออกมาให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างถ่องแท้ นอกจากนี้ยังต้องมีเครื่องมือในการช่วยเสริมการเรียนการสอนให้เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความจำที่ดี สนใจในการอ่านเอาเรื่องมากยิ่งขึ้น และตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านวรรณคดีประเภทร้อยกรอง รวมทั้งก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อบทเรียน โดยเฉพาะวรรณคดีที่ถือได้เป็นวรรณกรรมเอกของไทยคือ “รามเกียรติ์” ยิ่งต้องเน้นการสร้างเสริมเครื่องมือที่ประกอบไปด้วยแบบฝึกหัดและภาพประกอบ บทเรียน เพื่อให้ง่ายในการเข้าใจและสามารถวิเคราะห์บทเรียนได้

รามเกียรติ์ถือเป็นวรรณคดีอีกเรื่องหนึ่งที่ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทย โดยเป็นวรรณคดีมหากาพย์ที่ได้รับอิทธิพลจากรamayana ของอินเดีย มีแก่นเรื่องว่าด้วยพระรามและพระลักษมณ์ มีตัวละครที่โดดเด่นและการดำเนินเรื่องที่ดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอน “นารายณ์ปราบหนทก” ซึ่งเป็น ตอนที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดี วิจัย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และถือเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่กำเนิดตัวละครฝ่ายร้ายของเรื่องคือทศกัณฐ์ ดำเนินเรื่องโดยใช้ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองประเภทกลอนบทละครหรือกลอนสุภาพ พรรณคดีเรื่องดังกล่าวจึงถือเป็นงานเขียนชั้นสูงที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศรวมทั้งถูกนำเสนอในรูปแบบของร้อยกรองที่เต็มไปด้วยภาษาวรรณศิลป์และคำศัพท์เฉพาะ

เมื่อวรรณคดีถูกสร้างโดยใช้ภาษารูปแบบการประพันธ์ประเภทร้อยกรอง จึงทำให้เกิดปัญหาในชั้นเรียน เนื่องจากการใช้คำศัพท์เฉพาะจำนวนมาก และมีการใช้คำราชาศัพท์ประกอบกับเนื้อหาของเรื่องเป็นวรรณคดีที่มีเนื้อหาความหมายถึง มีตัวละคร ฉาก สถานที่ แก่นเรื่อง ทำให้ต้องอ่านเนื้อหาของเรื่องอย่างเข้าใจศัพท์ จึงจะสามารถเข้าใจถึงเนื้อหาของเรื่องได้ชัดเจน รวมไปถึงการใช้ลีลาทางวรรณศิลป์ที่เน้นความงามทางภาษา การอ่านเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าในวรรณคดีดังกล่าวจึงต้องมีการขยายความหมายให้ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งในชั้นเรียนผู้เรียนมีความสามารถที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดปัญหาในการอ่าน ทั้งในส่วนของ การอ่านเอาเรื่อง การอ่านเพื่อการวิเคราะห์ รวมไปถึงการอ่านเพื่อการประเมินคุณค่า

ฉะนั้นการเรียนการสอนให้บังเกิดผลตามเป้าหมายจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งควรมีการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยนำนวัตกรรมมาใช้ หนึ่งในนั้นคือบทเรียนสำเร็จรูปประเภทการ์ตูน ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้เร็วยิ่งขึ้นโดยมีการทำแบบทดสอบและแบบฝึกหัดไปให้แล้ว ภาพการ์ตูนยังมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวในวรรณคดีได้ง่ายกว่าการอ่านตัวบท (Text) ที่มีแต่คำประพันธ์ จึงทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจและผู้เรียนยังเกิดความรู้สึกสนุกสนานมีชีวิตชีวา ไม่เกิดความเบื่อหน่าย

ทั้งนี้การ์ตูนมีจุดเด่นคือเป็นสารที่ง่ายต่อการเข้าใจ (Communication to the Quick) จากความเรียบง่ายและเกินจริงของการ์ตูน ถึงแม้จะมีการถกเถียงกันอยู่โดยไม่มีบทสรุปแต่น่าเชื่อถือได้ว่า การ์ตูนนั้นเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่ง และศิลปะทุกแขนงต่างก็มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และมีอิทธิพลต่อชีวิตธรรมชาติของศิลปะนั้นมีลักษณะที่ยืดหยุ่นและเกี่ยวข้องกับโลกของวัตถุและสภาพการณ์ของมนุษย์ จากลักษณะดังกล่าวการ์ตูนจึงได้รับความสนใจจากเด็กเป็นจำนวนมาก เพราะการ์ตูนสามารถให้ความรู้ สร้างอารมณ์ขัน ความสนุกสนาน สร้างจินตนาการให้กับตนเอง และช่วยผ่อนคลายความเครียดอีกด้วย (ประสพโชค นวพันธ์พิพัฒน์. 2540 : 71)

บทเรียนสำเร็จรูป ถือเป็นนวัตกรรมสมัยใหม่ ที่ผู้เรียนสามารถรับจินตนาการและสร้างสรรค์ผลงานได้ง่าย เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้แบบตอบกลับทันที เพราะในเล่มจะมีการเฉลยไปในตัว ทำให้นักเรียนเกิด

ความพอใจ ฝึกให้เป็นคนซื่อสัตย์ เชื้อมั่นใจตนเอง รวมไปถึงง่ายต่อการศึกษา โดยเฉพาะหากเป็นบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน ยิ่งสร้างให้เด็กเกิดความสนใจใคร่เรียนรู้มากยิ่งขึ้น เพราะเนื้อหาในการ์ตูนทำให้สร้างสีสัน เกิดความสนุกสนานการเรียนไม่น่าเบื่อ ผู้เรียนเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับงานวิจัยของวิจิตร ศรีสอาน (2517 : 6) ได้กล่าวไว้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปที่สร้างถูกหลักวิชา มีประโยชน์ต่อการเรียนการสอนหลายประการคือ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถสนองความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล ได้เป็นอย่างดี เด็กที่เรียนเร็วจะก้าวหน้าไปเร็ว เด็กที่เรียนช้าก็จะเรียนไปตามความสามารถ ไม่จำเป็นต้องเรียนไปพร้อมๆกัน ช่วยแบ่งเบาภาระของครูในการสอน ทำให้ครูมีเวลาเตรียมบทเรียนมากขึ้น ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูได้ สอดคล้องกับจินตนา ไบกาชูยี (2534 : 57) ที่ได้กล่าวว่า ทุกวันนี้การ์ตูนมีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของเด็กมากขึ้น สังเกตได้จากสิ่งที่อยู่รอบๆตัว ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า วัสดุอุปกรณ์ เครื่องเขียน แบบเรียนล้วนมีภาพการ์ตูนอยู่เสมอ กล่าวได้ว่าการ์ตูนมีคุณค่ามากเมื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอน

จากเหตุผลดังกล่าว บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนจึงเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาที่มีส่วนสำคัญในการจัดปัญหาและเพิ่มทักษะการอ่านคิดวิเคราะห์วรรณคดีขั้นพื้นฐานจนถึงการอ่านในระดับที่สูงขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจสร้างบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนประกอบบทเรียนวิชาภาษาไทย เรื่องรามเกียรติ์ตอน “นารายณ์ปราบ นนทก” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพื่อศึกษาว่าจะส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเรียนของนักเรียนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่องรามเกียรติ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่องรามเกียรติ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

สมมุติฐานของการวิจัย

1. แบบเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่องรามเกียรติ์ที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนมีความก้าวหน้าทางการเรียนมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าเป็นขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 การศึกษา 2556 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัทยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) จำนวน 1 ห้องเรียน มี 40 คน ซึ่งได้มาโดยการวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร มี 2 ตัวแปร ได้แก่

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน เรื่องรามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย เป็นเนื้อหาที่สอดคล้องเหมาะสมกับวัย และความสนใจของผู้เรียน เน้นเนื้อหาทางด้านวรรณคดีเอกของไทยคือ รามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก โดยปรากฏอยู่ในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีวิจักษ์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 เป็นบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

4. ระยะเวลาในการทดลอง

ดำเนินการวิจัยในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โดยใช้เวลาดทดลอง 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 10 ชั่วโมง

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แบ่งการสร้างเครื่องมือเป็น 3 ชนิดคือ

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่อง รามเกียรติ์ ตอนนารายณ์ปราบหนทก

2. บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่องรามเกียรติ์ตอนนารายณ์ปราบหนทก วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น ซึ่งประกอบไปด้วย 5 บทเรียนคือ 1) อ่านคิดพินิจเรื่อง 2) ค้นศัพท์หาความหมาย 3) เล่นเสียงเล่นคำจากเรื่อง 4) รสวรรณคดีในเรื่อง 5) อ่านสรุปคุณค่าจากเรื่อง บทเรียนละ 2 ชั่วโมง

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องรามเกียรติ์ตอนนารายณ์ปราบหนทก วิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 50 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบอิงเกณฑ์ ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

เครื่องมือในการวิจัยผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ค่าดัชนีประสิทธิผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการเรียนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่องรามเกียรติ์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

2. เป็นแนวทางในการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน เพื่อนำไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และให้เกิดประสิทธิภาพต่อการเรียนการสอนต่อไป

ผลการวิจัย

1. บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน เรื่องรามเกียรติ์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 90.85/84.1 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้

2. นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน และมีประสิทธิผลเท่ากับ .68 หมายถึง นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียน ร้อยละ 68

ตาราง 1 ผลประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน

ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)	ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)	เกณฑ์ประเมิน
90.85	84.1	80/80

จากตาราง 1 พบว่าร้อยละของค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบระหว่างเรียนมีค่าเท่ากับ 90.85 และร้อยละของค่าคะแนนเฉลี่ยของคะแนนการทดสอบหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 84.1 สรุปได้ว่าประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูป

ประกอบการ์ตูนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน “นารายณ์ปราบหนทก” มีค่าเท่ากับ 90.85/84.1 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ 80/80 ปรากฏว่าบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

ตาราง 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียนโดยใช้ E.I. (The Effectiveness Index)

ทดสอบ	N	\bar{x}	S.D.
ก่อนเรียน	40	24.85	2.98
หลังเรียน	40	42.05	3.34

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน “นารายณ์ปราบหนทก” เท่ากับ 29.4 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่อง รามเกียรติ์ ตอน “นารายณ์ปราบหนทก” เท่ากับ 42.05

อภิปรายผล

จากการศึกษาทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่องรามเกียรติ์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบประเด็นที่น่าสนใจคือ ประเด็น ดังนี้

1. บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 90.85/84.1 หมายความว่าบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ด้านการอ่านคิดวิเคราะห์ เฉลี่ยร้อยละ 90.85 และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการทำงานของผู้เรียน หลังจากการเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนร้อยละ 84.1 ซึ่งเท่ากับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ 80/80 สรุปได้ว่า บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้นสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ เหมือนกับการเรียนโดยครูผู้สอนโดยตรง สามารถสร้างแรงกระตุ้นจากการดูภาพ มีแรงจูงใจในการอ่านคิดวิเคราะห์ อายากที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น มีความกระตือรือร้น มีความเพลิดเพลิน และมีนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้น เป็นการฝึกการ

เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปฎิมา เพียรเพชร (2548 : 85) ที่ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง เครื่องหมายวรรคตอน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรงประกอบการ์ตูน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องเครื่องหมายวรรคตอน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนแบบเส้นตรง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่ารูปแบบเส้นตรงประกอบการ์ตูนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพจันทร์ ธรรมวิเศษ (2544 : 86) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผลปรากฏว่า มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 การที่บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้อาจเนื่องมาจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้

1.1 บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน เป็นบทเรียนที่ถือเป็นสื่อที่เข้าใจง่าย มีภาพประกอบอย่างสวยงามสร้างความสนุกสนานและเพลิดเพลินเวลาอ่าน อ่านง่าย เนื่องจากมีการนำเสนอเนื้อหาเป็นเรื่องๆ ไปทีละหน้าๆ เริ่มจากหลักการอ่านวิเคราะห์ไปจนถึงการประเมินคุณค่า เป็นการเริ่ม

เนื้อหาที่ง่ายก่อนแล้วค่อยๆ ลำดับความยากขึ้น ดังที่ ซีร์ชัย ปุรณโชติ (2539 : 11-12) ได้กล่าวไว้ว่า ในการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูป มีการนำเสนอเนื้อหาเป็นบทเรียนที่เสนอเนื้อหาทีละน้อย บรรจุลงในกรอบต่อเนื่องกันเป็นลำดับ จากกรอบที่หนึ่งกรอบที่สอง ไปจนถึงกรอบสุดท้ายตามลำดับ โดยเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปหายาก ทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างเข้าใจ

1.2 บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน ได้แบ่งสัดส่วนเนื้อหาและแบบฝึกหัดออกจากกันได้อย่างชัดเจน มีขั้นตอนและวิธีการศึกษาได้ด้วยตนเอง มีกลวิธีการใช้ภาษาภาพในการสร้างจุดสนใจให้แก่นักเรียน และมีการเฉลยในท้ายแบบฝึกหัดแต่ละบท ทำให้นักเรียนอยากจะทำแบบฝึกหัดด้วยตนเองมากขึ้น หากใครทำผิดก็สามารถย้อนกลับไปทำใหม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ประหยัด จิระวรพงศ์ (2529 : 228) ที่กล่าวถึงบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนว่า ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าได้พัฒนาขึ้นเป็นบทเรียนที่กำหนดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเรียนเป็นลำดับขั้นทีละน้อยๆ โดยการตอบปัญหา และตรวจคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้รู้ตามความสามารถของตน

1.3 บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน ก่อนนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างได้ผ่านการหาประสิทธิภาพกับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่าง และผ่านการประเมินตรวจสอบเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา แบบทดสอบ และบทเรียนสำเร็จรูป จนกระทั่งมีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้งในด้านเนื้อหา แบบฝึกหัด ภาษา รวมไปถึงภาพประกอบต่างๆ เพื่อให้ได้บทเรียนสำเร็จรูปที่เหมาะสม จนสามารถนำมาใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่าผลที่ได้มีคุณภาพเพียงพอต่อการนำไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ อธิพร ศรียมก (2525 : 247) ที่กล่าวว่า บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน ที่ผู้ศึกษาค้นคว้าพัฒนาขึ้น มีระดับประสิทธิภาพของบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ หากบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนมีประสิทธิภาพแสดงให้เห็นว่าเป็นบทเรียนที่มีคุณค่าพอที่จะนำไปใช้สอนนักเรียนได้

2. จากการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนจากคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า ค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ .68 หรือร้อยละ 68 แสดงว่านักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น มีความก้าวหน้าและมีพัฒนาทางการเรียนที่ดีขึ้น จึงทำให้ประสบผลสำเร็จในการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ ภูศรีอ่อน (2543 : 79) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่อง สำนวนสุภาพ และคำพังเพย วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

พบว่า มีประสิทธิผลเท่ากับ .71 หมายถึง นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 71 และสอดคล้องกับ ปฏิมา เพียรเพชร (2548 : 83) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง เครื่องหมายวรรคตอน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรงประกอบการ์ตูน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่ามีประสิทธิผลเท่ากับ .66 หมายถึง นักเรียนมีความก้าวหน้าทางการเรียนร้อยละ 66 การวิเคราะห์ความก้าวหน้าทางการเรียนรู้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค่าดัชนีประสิทธิผล คะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนเท่ากับการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน มีสาเหตุดังต่อไปนี้

2.1 นักเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่มีทักษะในการเรียนรู้ และพฤติกรรมในด้านการเรียนค่อนข้างดี จึงมีความตั้งใจและกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา เป็นไปตามกระบวนการสอนที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้

2.2 ขั้นตอนในการนำเสนอเนื้อหาของบทเรียนสำเร็จรูปมีความแตกต่างจากการเรียนปกติ จึงง่ายในการสอนโดยใช้บทเรียน เพราะเนื้อหา มีการสร้างแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดแรงจูงใจในระหว่างการทำ นักเรียนจึงสนใจมากเป็นพิเศษ

2.3 บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนที่พัฒนาขึ้นนั้น ได้ผ่านการตรวจสอบเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน จึงได้มีการปรับแก้ ในส่วนที่บกพร่อง และได้เพิ่มเติมเนื้อหาแบบฝึกหัดในส่วนที่จะมีน้อย ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนให้ถูกต้องเหมาะสมมากขึ้น

2.4 บทเรียนสำเร็จรูปนอกจากจะฝึกอ่านจากตัวบทที่พัฒนาขึ้น แล้วทำแบบฝึกหัดตาม พร้อมกับเฉลยได้ในทันที ยังฝึกให้คิดวิเคราะห์ ประเมินค่า อย่างเป็นขั้นตอนที่สมบูรณ์ ทำให้เรียนสนุก ไม่น่าเบื่อ

จากผลการวิจัยแสดงว่า การสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีความก้าวหน้า พัฒนาทางการเรียนเพิ่มขึ้น เนื่องมาจากการจัดทำบทเรียนสำเร็จรูปที่เป็นสื่อแบบใหม่ แตกต่างจากในตำราที่เรียนอยู่ เป็นการเปิดทัศนคติความคิดแบบใหม่ให้นักเรียนได้รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น และได้สาระความรู้อย่างครบถ้วนตามกระบวนการสอนแบบใช้ภาพประกอบการ์ตูนในการนำเสนอเนื้อหา มากกว่าการอ่านวรรณคดีที่มีเฉพาะตัวหนังสือ สร้างจินตนาการให้นักเรียนได้เข้าใจเนื้อหา ง่ายต่อการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าต่อไปได้พร้อมกันนี้ยังฝึกให้เป็นคนที่ซื่อสัตย์ มีความอดทน และยอมรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ส่งผลให้นักเรียนทำคะแนนในบทเรียนสำเร็จรูปได้ ประสิทธิผลทางการเรียนก็ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ควรมีการพัฒนาชุดการเรียนการสอนเกี่ยวกับบทเรียนสำเร็จรูป ประกอบการ์ตูนในบทเรียนหรือเนื้อหาเรื่องอื่นๆที่สามารถสร้างสื่อประกอบได้ โดยเฉพาะเนื้อหาที่มีความยากซับซ้อน เพื่อให้บทเรียนและการเรียนในห้องน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างบรรยากาศในการเรียนทั้งครูและนักเรียนให้สนุกสนานเพิ่มขึ้น

1.2 ผู้บริหาร อาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปให้แก่ครูผู้สอน เพราะผลจากการศึกษาค้นคว้าพบว่า สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้ หรือควรมีการจัดอบรมการผลิตสื่อการสอนในลักษณะแบบนี้ โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีปัญหาเรื่องจำนวนครูผู้สอนไม่เพียงพอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนที่มีประสิทธิภาพ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยควรเลือกเนื้อหาที่ค่อนข้างยาก มีปัญหาในการเรียน โดยเฉพาะหลักภาษาต่างๆ หรือในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ที่ควรนำมาปรับเพื่อพัฒนาเป็นบทเรียนสำเร็จรูปให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนต่อไป

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบการสอนระหว่างการสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป กับการสอนในรูปแบบอื่นๆ

2.3 ควรมีการปรับการสอนแบบเดี่ยวให้เป็นการสอนแบบกลุ่ม เช่น เพื่อนช่วยเพื่อน จะได้ฝึกการทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือมีกิจกรรมนอกห้องเรียนร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายมัธยม) ที่สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยประจำปี 2556 เพื่อตอบสนองนโยบายพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ให้มีความเชี่ยวชาญและสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอน เป็นการเพิ่มศักยภาพของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นไป รวมทั้งสร้างให้บุคลากรมีผลงานทางวิชาการเพื่อมุ่งสู่การสร้างตำแหน่งทางวิชาการ

ขอกราบขอบพระคุณ รศ.วิณา วิสเพ็ญ, รศ.ดร.วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ และ รศ.ดร.ประสาธน์ เนื่องเฉลิม ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาแนะนำ คอยช่วยเหลือในเวลาที่มีปัญหา ท่านกรุณาให้ข้อชี้แนะและให้คำแนะนำในการปรับแก้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจนเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา รักษมณี. (2547). *เส้นสีลีลาวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ : แม่ผาง.
- จากรุวรรณ ภู่ออนศรี. (2543). *การพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูนเรื่องสำนวน สุภาษิต และคำพังเพย วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาการประถมศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จินตนา ไบกาชฎี. (2534). *การจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น. ทิพย์จันทร์ ธรรมวิเศษ. (2544). *การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปประกอบการ์ตูน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธีรชัย ปุณณโชติ. (2539). *การสร้างบทเรียนสำเร็จรูปประเส้นทางสู่อาจารย์ 3*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปฎิมา เพียรเพชร. (2548). *การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องเครื่องหมายวรรคตอน โดยใช้บทเรียนสำเร็จรูปแบบเส้นตรงประกอบการ์ตูน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประสพโชค นวพันธุ์พัฒนา. (2540). *การใช้รหัสที่ปรากฏในงานของนักเขียนการ์ตูนไทย*. (วิทยานิพนธ์ นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจิตร ศรีสะอ้าน. (2517). *รายงานการสัมมนาเรื่องภารกิจของมหาวิทยาลัยที่สังคมไทยมุ่งหวัง*. พิษณุโลก : โครงการพัฒนา มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ศักดิ์สิทธิ์ พันธุ์เขียว. (2542). *บทบาทของครูกับการเรียนการสอนในยุคโลกาภิวัตน์*. วารสารวิชาการ. 2(9) : 57.
- สมหมาย ทิตวงษ์. (2526). *การสร้างหนังสือนิทานร้อยกรองประกอบภาพสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). รายงานการเสวนาทางวิชาการ มิติใหม่ของการประเมินผล : การเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- อิทธิพร ศรียมก. (2525). “การประเมินผลสื่อการสอน,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาสื่อการสอนระดับ มัธยมศึกษา. เล่ม 3. หน้า 207-254. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.